

Zwarte Piet staat er gekleurd op

Wat heb ik genoten van de discussie over Sinterklaas en zijn knecht dit jaar. De discussie was een feest voor historici. Meer historisch besef zou de voor- en tegenstanders van het al dan niet racistische karakter van Zwarte Piet goed van pas komen. De ophef over hem is alweer voorbij. Maar volgend jaar kunnen we ongetwijfeld op herhaling.

Wat is aan deze discussie en ophef nu zo historisch? Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw laait elk jaar in oktober het debat over de kleur van de pieten op. Dit jaar was het waarschijnlijk heftiger omdat gevierd werd dat de slavernij door Nederland 150 jaar geleden is afgeschaft. Ook al is er geen lineair en causaal verband tussen de slavernij en Zwarte Piet, het kost niet veel inspanning om in te zien dat Zwarte Piet en de ongelijkheid tussen blank en zwart iets met elkaar te maken hebben. En dan was daar mevrouw Verene Shepherd, die werkt voor de Verenigde Naties nota bene. Ze is voorzitter van een werkgroep die onderzoek doet naar het vermeende racistische karakter van Zwarte Piet.

Nu, historici kunnen haar wel helpen. Hoewel het sinterklaasfeest eeuwenoude papieren heeft, is zijn knecht van betrekkelijk recente datum. In 1850 schreef de onderwijzer Jan Schenkman (1806-1863) het prentenboek *Sint Nicolaas en zijn knecht*. Voor het eerst in de geschiedenis maken we kennis met deze helper van de Sint, die in andere landen parallellen heeft met een soort boeman. Niet lang daarna is Piet zwart geworden en dat alleen in Nederland, België en enkele voormalige koloniën. Bisschop Nicolaas van Myra (Turkije), op 6

als een boeman voor de kinderen. In de negentiende eeuw transformeert hij in een opa-achtige kindervriend en in de twintigste en eenentwintigste eeuw gaan ook volwassenen delen in de geschenken. We hebben kortom te maken met een *invented tradition* waarmee deze belangrijkste Nederlandse volkstraditie gelegitimeerd wordt. Een traditie waarin de gebruiken en gewoonten constant aan verandering onderhevig zijn. Piet heeft veel gedaanten gehad: helper, domoor, boeman (roe), slimme baas, acrobaat en kwajongen. Hij is zelden meer alleen. De eeuwenoude geschiedenis van het sinterklaasfeest laat zien dat tradities niet statisch zijn, maar veranderlijk. Zwarte Piet heeft historisch gezien niets met racisme of slavernij te maken, maar connotaties met negers, krullen en dikke lippen kunnen niet meer. Laten we het aanpassen aan de veranderde maatschappelijke ontwikkelingen. Het gans- en palingtrekken zijn er ook niet meer. Sinterklaas is een prachtig folkloristisch kinderfeest en tegelijkertijd een overlevering met veel en snel wisselende tijden en standplaatsgebonden vormelementen. Ik stel een simpele aanpassing voor: laat Zwarte Piet van kleur verschieten. Hij is per slot van rekening, evenals zijn baas, al zo vaak van gedaante veranderd. ■

Ton van der Schans

is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.

'In de negentiende eeuw transformeert Sinterklaas in een opa-achtige kindervriend'

december in 342 (waarschijnlijk) overleden, heeft veel parallellen met de Germaanse en Scandinavische mythologie. De daken, het paard, het zonnewendefeest, offers en de haard krijgen in de middeleeuwen een eigentijdse vorm als Sinterklaas volgens legenden de beschermheilige van kinderen wordt. Jan Steen (1625-1679) schildert Sinterklaas

